

VERSCHILLEN IN CULTUREN ZIJN NIET ALTIJD
EVEN TRANSPARANT EN WORDEN OOK NIET ALTIJD BEGREPEN. TOCH
HEEFT IEDERE DOCENT ERMEE TE
MAKEN EN KUNNEN ZE EEN UITDAGING ZIJN OM DE
ONDERLINGE COMMUNICATIE OP GANG TE BRENGEN.

Intercultureel begeleiden punt en el

Op internet kunt u een forum vinden dat ruimte biedt voor informatie en discussie over vragen uit de multiculturele praktijk van het onderwijs. In dit artikel vindt u een impressie van het soort vragen dat in dit forum aan de orde komt en de wijze waarop de forumpanelleden hun antwoord zoeken en formuleren. Tijdens het jaarlijkse congres van de NVL op 3 november 2001 laten de panelleden belangstellenden in een workshop ervaren hoe lastig en boeiend het is antwoorden op deze vragen te geven.

HOE GA JE (ALS VROUW) OM MET
ALLOCHTONE JONGENS?

De *soms* weinig respectvolle houding van sommige allochtone jongens jegens vrouwelijke docenten is niet altijd even begrijpelijk en helder. Toch is in de islamitische opvoeding respect voor vrouwen heel belangrijk; jongens wordt dat uitdrukkelijk aangeleerd. Hoe komt het dan toch dat veel vrouwelijke docenten vinden dat allochtone jongens soms zo weinig respect voor hen hebben? Forumpanellid Maik de Feijter, interim afdelingsmanager ROe Flevoland, geeft op de forumpagina antwoord.

IMPONEERGEDRAG

Het gedrag dat een aantal allochtone jongens vertoont, kun je het best typeren als imponeergedrag. Binnen de mediterrane cultuur is dit type gedrag van mannen en jongens veel gebruikelijker dan in Nederland. Docenten - met name in havo/vwo - zijn dit gedrag niet gewend en worden daar soms onzeker van, waardoor de interactie met de klas slechter wordt. Vrouwen brengen hun probleem met dit type gedrag over het algemeen sneller naar voren dan mannen. Daarom wordt het vaak als een probleem van vrouwelijke docenten gezien. Maar eigenlijk kampen zowel mannen als vrouwen met dezelfde vraag: hoe om te gaan met imponeergedrag? Mannen zullen dit gedrag overigens beter herkennen dan vrouwen, sommige gaan er zelfs in mee en creëren zo een imponeercultuur in de klas. Gevolg: andere leerlingen voelen zich daardoor weer ongemakkelijk. De beste aanpak? Het gedrag bespreekbaar maken en met de collega's een gezamenlijke aanpak afspreken.

De Feijter vond het niet gemakkelijk op deze vraag een goed antwoord te formuleren. Het interessante van het probleem - waarmee hij al heel wat goede, aardige collega's had zien worstelen - is dat het in dubbel opzicht intercultureel is. Het gaat namelijk niet alleen over de relatie tussen allochtoon en autochtoon, maar ook over verschillen tussen havo/vwo en vmbo. De Feijter is wel tevreden over zijn 'oplossing': "De uitkomst van de analyse heeft me eerst verbaasd: is het dit nu wel? Hoe meer ik erover nadacht, hoe sterker ik het geloofde. Ik realiseer me echter wel dat ik docenten hiermee geen gemakkelijk instrument aanreik: met je collega's als team afspraken maken, ernaar handelen en er niet van afwijken zonder overleg met je collega's."

HOE HANTEER JE FRICTIE TUSSEN DE STRAFCULTUUR THUIS EN DE PRAATCULTUUR OP SCHOOL?

Allochtone jongeren leven vaak in het spanningsveld tussen twee culturen, hetgeen uiteraard wel eens problemen oplevert. Toch liggen de islamitische en westerse ideeën over opvoeding lang niet zo ver uit elkaar als veel mensen denken. Forumpanellid Hamid Ait Oumghar: "Zo zijn bijvoorbeeld de autoritaire opvoedingsmethoden niet op de islam gebaseerd, maar op bepaalde tradities van het Marokkaanse platteland. Als een

DRIE MIJLPALLEN

In de islam zijn er drie mijlpalen in het leven van een kind, namelijk bij zeven, veertien en eenentwintig jaar. Met zeven jaar begin je met de eigenlijke opvoeding. Als een kind veertien wordt, ga je hem meer als een vriend, een gelijke beschouwen. Op die leeftijd is het belangrijk je kind dichtbij je te houden. Je moet als het ware de drempel die tussen zijn en jouw wereld ligt verlagen, zodat hij met zijn ervaringen naar je toe kan blijven komen tot hij de laatste mijlpaal bereikt op zijn eenentwintigste verjaardag. Nu weten we dat allochtone kinderen in twee culturen leven. Ze zitten op school en passen zich razendsnel aan de Nederlandse samenleving aan. Sommige ouders raken daardoor in paniek. Ze zijn bang dat hun kinderen van hen vervreemden en vallen terug op de strenge regels. Daarnaast missen ze steun van de rest van de familie. Als ze ruzie hebben met hun ouders, kunnen ze wel altijd bij hun tante of oom aankloppen.

ISLAMITISCHE EN WESTERSE IDEEËN

OVER OPVOEDING LIGGEN ECHT NIET

ZO VER UIT ELKAAR.

kind ergens over begint te praten, dan roept de vader al gauw: 'Je bent nog te klein, houd je mond'. Via onze website proberen we iets te doen aan misvattingen en verkeerde interpretaties. Daarmee zullen natuurlijk niet alle problemen verdwijnen, maar kunnen we wel een discussie op gang brengen over de verantwoordelijkheid voor de opvoeding thuis en op school."

WAT DOE JE MET LEERLINGEN,
DIE HUN EIGEN TAAL IN DE
KLAS OF OP HET SCHOOLPLEIN
SPREKEN?

Het gebruik van eigen allochtone talen in de les of op het schoolplein is nog steeds een heikel punt. Onderwijs in de eigen allochtone taal is op veel scholen al helemaal niet aan de orde. "De stelling is steeds", zegt forumpanellid Jan van Hoeij, "dat allochtone leerlingen er het meest bij zijn gebaat dat ze goed Nederlands leren. Niemand zal dat berwisten, maar door het gebruik van eigen taal in de klas of op het plein te plaatsen tegenover het goed Nederlands leren, creëer je een valse tegenstelling. Het is immers niet het een of het ander, het is beide."

BELEEFDHEID

De school is in een multiculturele omgeving per definitie een plek waar mensen met verschillende moedertalen bijeen zijn. De school dient dit verschil in moedertaal ook te erkennen. Verbieden van het spreken van de moedertaal is een vorm van afwijzen, waarmee een belangrijk element van de persoonlijke identiteit wordt ontkend. Tegelijk is de school voor leerlingen met een andere moedertaal de beste plek om het Nederlands te leren. Hoe meer de communicatie in het Nederlands verloopt, des te beter. De school dient een visie te ontwikkelen hoe ze met het dilemma tussen de verschillende talen wil omgaan. Daarbij moet ze natuurlijk ook draagvlak binnen het team creëren voor die visie en ouders en leerlingen informeren.

De afspraak kàn bijvoorbeeld zijn: *In de klas is de voertaal Nederlands, ook als leerlingen (met eenzelfde etnische achtergrond) in kleiner verband opdrachten uitvoeren. Natuurlijk kan het voorkomen dat leerlingen onderling elkaar, sneller kunnen helpen als ze even iets inw'fe eigen taal uit mogen leggen. In zo 'n g?val kun je afwijken van de regel,*

onder voorwaarde dat de betreffende leerlingen daarvoor wel toestemming vragen aan hun docent. Ook de docent zelf kan niet zomaar afwijken van de regel. Hij dient eerst begrip van de klas te vragen. In de gangen en op het schoolplein is Nederlands de voertaal. Daar is echter de eigen taal wel toegestaan, maar alleen waar leerlingen van één taalgroep bijeen zijn. Zodra kinderen met een andere moedertaal proberen aan te sluiten, vraagt de beleefdheid over te schakelen op de taal die iedereen spreekt: Nederlands.

Als een school een dergelijke regel wil invoeren, moet dat in één keer voor de hele school gebeuren. Invoeren kan daarom niet per decreet. Er dient speciale aandacht aan gegeven te worden. Iedereen moet weten waarom het gebeurt. Bovendien dient er zeker, in de eerste weken toezicht te zijn op de naleving van de regel. Dat kan alleen als alle leraren en leerlingen meedoen aan dit 'toezicht'. Iedereen dient ee~ 'overtreder' er op te wijzen dat het onbeleefd is in gezelschap van anderstaligen de eigen moedertaal te spreken.

Van Hoeij vindt dat over eigen taal binnen scholen veel meer discussie nodig is. Omdat beleid vaak ontbreekt, bepalen incidenten wat er gebeurt. In de klas helpen leerlingen elkaar in de eigen taal. De docent vindt het onprettig zijn controle te verliezen en verbiedt het onderling overleg in de eigen taal. Ander voorbeeld: doordat leerlingen in de pauzes elkaar in taalgroepen opzoeken, ont-

VRAGEN ROND INTERCULTURELE
COMMUNICATIE MOET JE EERST
BESPREKEN MET OUDERS EN
LEERLINGEN.

staat cliëkvorming, mogelijk erger. Wederom volgt een verbod. Van Hoeij: "Eigenlijk zijn nieuwe omgangsvormen nodig, passend bij de nieuwe realiteit van taalverschillen. Het zou bijvoorbeeld heel normaal zijn als we collega's of ouders in hun eigen taal zouden kun-

nen verwelkomen. Nieuwe normen zijn ook nodig, bijvoorbeeld dat het onbeleefd is om in een gezelschap een taal te spreken die niet iedereen volgen kan. Die nieuwe omgangsvormen en normen zouden op school geleerd moeten worden. Maar het belangrijkste is, dat we de vragen rondom interculturele communicatie openlijk moeten benoemen en bespreken, niet in de laatste plaats met de leerlingen en de ouders zelf. De opbrengst van deze discussie kan in schoolregels worden vastgelegd. Niet andersom."

HOE KAN IK ALLOCHTONE
LEERLINGEN MEER
BETREKKEN IN EEN
'WITTE GROEP'?

Nogal wat middelbare scholen hebben een leerlingenpopulatie die voor tachtig procent bestaat uit autochtonen en voor twintig procent uit allochtonen. In veel klassen zitten dan ook vaak slechts drie tot vier allochtone leerlingen. Forumpanellid Ron Bus merkt in zijn

lessen dat deze allochtone leerlingen het niet gemakkelijk vinden een bijdrage te leveren aan het werken in groepen. "Gezien hun culturele achtergrond vinden zij het niet gewoon een mening te geven of met een idee te komen. Deze leerlingen hebben immers geleerd te luisteren naar ouderen en bij voorbaat hun mond te houden. Hun houding kan leiden tot het idee dat ze niet erg betrokken zijn bij de groep en de lessen. Uit eigen ervaring weet ik dat de motivatie en betrokkenheid van leerlingen tijdens de lessen mede wordt bepaald door de inzet en de betrokkenheid van de docent. Hoe meer die investeert in de leerling, hoe groter de respons."

Het forum intercultureelbegeleiden is te vinden onder het kennis on line-gedeelte van de website van KPC Groep: www.kpcgroep.nl/intercultureelbegeleiden

Jan Simons is werkzaam bij KPC-groep

BETROKKENHEID

Ook al zijn zij dat vanuit hun cultuur niet gewend: probeer allochtone leerlingen zoveel mogelijk te prikkelen en uit te dagen te reageren. Veel leerlingen zullen dat in het begin als vreemd ervaren, want zoveel positieve aandacht zijn ze niet gewend. Maar als ze merken dat dat normaal is, zullen ze zeker reageren. Geef juist deze leerlingen meer verantwoordelijkheid door ze woordvoerder of voorzitter te maken van een werkgroep. Vertel hun duidelijk wat je van ze verwacht. Wanneer je als docent heel open reageert, zal hun betrokkenheid zeker vergroten .